

Aproksymacja szeregiem Fouriera

Opiszę tu metodę nieco przestarzałą, bo nie wykorzystującą algorytmu FFT, aproksymacji danych numerycznych za pomocą szeregu Fouriera. Zakładamy że dane to dwa wektory, jeden \mathbf{x} , drugi \mathbf{y} , każdy mający n elementów. Chcemy znaleźć współczynniki a_k oraz b_k rozwinięcia w skończony szereg Fouriera (przyjmujemy że $a_0 = 0$):

$$y = f(x) = \sum_{k=0}^m [a_k \sin(kx) + b_k \cos(kx)]$$

$$= b_0 + a_1 \sin(x) + b_1 \cos(x) + a_2 \sin(2x) + b_2 \cos(2x) + a_3 \sin(3x) + b_3 \cos(3x) + \dots + a_m \sin(mx) + b_m \cos(mx)$$

Jeżeli podstawimy konkretne wartości x i y to otrzymamy układ n równań liniowych dla $2m + 1$ niewiadomych, które w postaci macierzowej możemy zapisać jako $\mathbf{W}\mathbf{q} = \mathbf{y}$, gdzie macierz \mathbf{W} jest taka jak poniżej:

$$\mathbf{W} = \begin{pmatrix} 1 & \sin(x_1) & \cos(x_1) & \sin(2x_1) & \cos(2x_1) & \dots & \cos(mx_1) \\ 1 & \sin(x_2) & \cos(x_2) & \sin(2x_2) & \cos(2x_2) & \dots & \cos(mx_2) \\ 1 & \sin(x_3) & \cos(x_3) & \sin(2x_3) & \cos(2x_3) & \dots & \cos(mx_3) \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ 1 & \sin(x_n) & \cos(x_n) & \sin(2x_n) & \cos(2x_n) & \dots & \cos(mx_n) \end{pmatrix}$$

natomiast wektor \mathbf{q} zawiera szukane współczynniki:

$$\mathbf{q} = \begin{pmatrix} b_0 \\ a_1 \\ b_1 \\ \dots \\ a_m \\ b_m \end{pmatrix}$$

Jak widzimy wystarczy skonstruować macierz \mathbf{W} i rozwiązać układ równań liniowych a otrzymamy współczynniki rozwinięcia w szereg Fouriera. Nie jest to specjalnym wyzwaniem gdy mamy np. Matlaba (lub NumPy), wątpliwość może budzić jedynie co robić gdy n i $(2m + 1)$ są różne (czyli nie mamy dokładnie tyle równań ile niewiadomych). Jeżeli $n > (2m + 1)$ to Matlab, gdy używamy dzielenia macierzowego $\mathbf{W} \setminus \mathbf{y}$ (dzielimy wektor \mathbf{y} przez macierz \mathbf{W} od-prawej-do-lewej), jako wynik dostarczy optymalne wartości \mathbf{q} , tj. takie by zminimalizować sumę kwadratów odchyień. Tak samo będzie gdy użyjemy metody Banachiewicza do rozwiązania układu nadokreślonego - co samo w sobie jest ciekawe - ale wymaga trochę wysiłku umysłowego nie przekładającego się na jakiś konkretny zysk. Jak się uprzeć to można policzyć $\mathbf{q} = \text{pinv}(\mathbf{W}) * \mathbf{y}$, choć pinv w Matlabie jako funkcja liczy się zdecydowanie dłużej niż dzielenie macierzowe. Gdy równań jest za mało $n < (2m + 1)$ to mimo wszystko użycie pseudoodwrotności macierzy \mathbf{C} może być dobrym pomysłem, czyli jednak $\mathbf{q} =$

$\text{pinv}(\mathbf{W}) * \mathbf{y}$, zamiast po prostu $\mathbf{q} = \mathbf{W} \setminus \mathbf{y}$, bo pseudoodwrotność da jako (jedno z możliwych) rozwiązanie minimalizujące sumę kwadratów samych współczynników $b_0, a_1, b_1, \dots, a_m, b_m$.

Co możemy mając już współczynniki? Po pierwsze możemy wyliczyć wartości szeregu Fouriera w zakresie w jakim były zapodane oryginalne dane (aproksymacja). Po drugie możemy wyliczyć wartości spoza tego przedziału - przewidywać przyszłe lub otworzyć przeszłe (nie zmierzone).

Problemem jest że wybierając jako bazę $\sin(kx)$, $\cos(kx)$ itd. nijak nie zastanawialiśmy się nad tym czy dane reprezentowały cokolwiek okresowego o okresie 2π . Zauważmy, że jeżeli, na przykład, dane wejściowe x obejmowały zakres od 0 do 4π , ale wartości y nie powtarzały się (nie były okresowe), to obliczone powyższą metodą współczynniki szeregu i tak dadzą funkcję $f(x)$ powtarzającą w przedziale $(2\pi, 4\pi)$ wartości z przedziału $(0, 2\pi)$. Czyli będziemy mieli wymuszoną okresowość i zupełnie złe wyniki. Aby tego uniknąć należy najpierw przeskalować x , tak aby wartości leżały w przedziale od zero do 2π , czyli $0 \leq x_i \leq 2\pi$.

Kolejnym problemem może być różnica wartości $y_n - y_1$, czyli skok pomiędzy y_n a spodziewanym y_{n+1} . Można temu zapobiec usuwając liniowy trend przez dodanie kolumny do macierzy \mathbf{W} tak jak poniżej:

$$\mathbf{W} = \begin{pmatrix} 1 & x_1 & \sin(x_1) & \cos(x_1) & \sin(2x_1) & \cos(2x_1) & \cdots & \cos(mx_1) \\ 1 & x_2 & \sin(x_2) & \cos(x_2) & \sin(2x_2) & \cos(2x_2) & \cdots & \cos(mx_2) \\ 1 & x_3 & \sin(x_3) & \cos(x_3) & \sin(2x_3) & \cos(2x_3) & \cdots & \cos(mx_3) \\ \cdots & \cdots & \cdots & \cdots & \cdots & \cdots & \cdots & \cdots \\ 1 & x_n & \sin(x_n) & \cos(x_n) & \sin(2x_n) & \cos(2x_n) & \cdots & \cos(mx_n) \end{pmatrix}$$

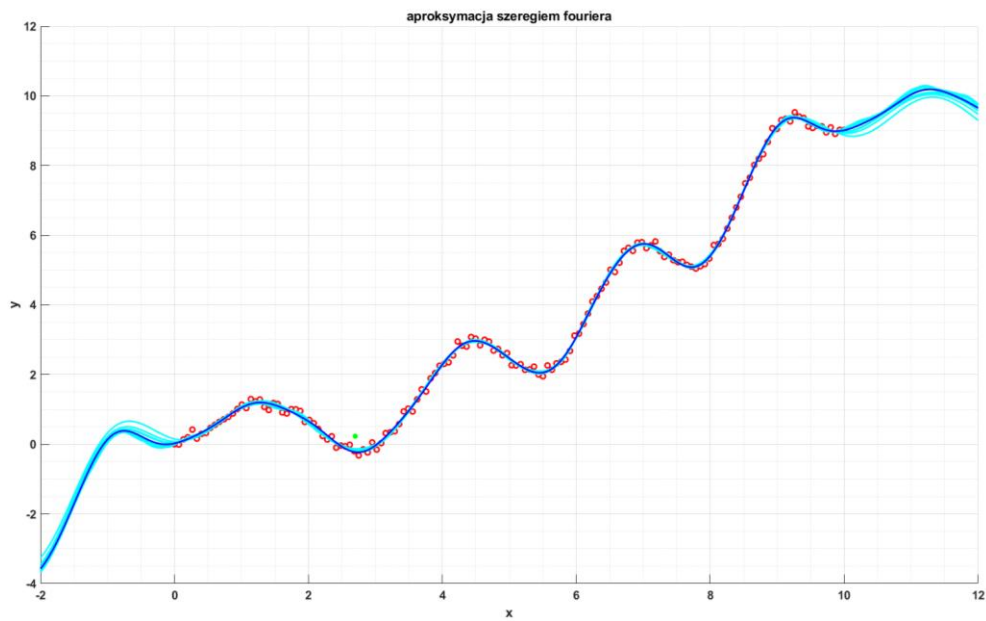
Zauważmy że kolejność kolumn ma niewielkie znaczenie... można macierz \mathbf{W} zapisać z inną kolejnością kolumn i z wielomianem wyższego stopnia.

$$\mathbf{W} = \begin{pmatrix} 1 & x_1 & x_1^2 & \cdots & \sin(x_1) & \sin(2x_1) & \cdots & \cos(x_1) & \cos(2x_1) & \cdots & \cos(mx_1) \\ 1 & x_2 & x_2^2 & \cdots & \sin(x_2) & \sin(2x_2) & \cdots & \cos(x_2) & \cos(2x_2) & \cdots & \cos(mx_2) \\ 1 & x_3 & x_3^2 & \cdots & \sin(x_3) & \sin(2x_3) & \cdots & \cos(x_3) & \cos(2x_3) & \cdots & \cos(mx_3) \\ \cdots & \cdots & \cdots & \cdots & \cdots & \cdots & \cdots & \cdots & \cdots & \cdots & \cdots \\ 1 & x_n & x_n^2 & \cdots & \sin(x_n) & \sin(2x_n) & \cdots & \cos(x_n) & \cos(2x_n) & \cdots & \cos(mx_n) \end{pmatrix}$$

Wektor \mathbf{q} będzie wtedy złożony z współczynników wielomianu oraz współczynników przy sinusach i cosinusach: $\mathbf{q}' = (p_1, p_2, p_3, \dots, p_k, a_1, a_2, a_3, \dots, a_m, b_1, b_2, b_3, \dots, b_m)$. Dla procedury obliczeniowej to bez znaczenia, Matlab i tak w czasie rozwiązywania równań przestawi wiersze i kolumny.

Można też zmodyfikować obliczenia tak, aby szukać nie tylko rozkładu na coraz to wyższe składowe harmoniczne, lecz także dodawać składowe sub-harmoniczne. Przy takiej organizacji obliczeń większe m to nie tylko coraz finiezyjniej dopasowywana krzywa, ale również coraz szerszy zakres w jakim szukana jest powtarzalność sygnału.

Zaletą bezpośredniego rozwiązywania układu równań nad algorytmem FFT jest możliwość stosowania do nierównomiernie rozmieszczonych wartości x . Wadą, i to niestety poważną, jest że jest znacząco mniejsza wydajność, po prostu obliczenia trwają dłużej niż FFT. To nie jest aż tak straszne gdy ma się w miarę szybki komputer, niezbyt duże n , a obliczenia nie muszą być przeprowadzane w czasie rzeczywistym. Jednak po prostu FFT jest znacznie lepsze.

Rysunek 1. Przykład aproksymacji szeregiem Fouriera.

Listing 1.

```
function [yi, p, a, b] = fsapp(x, y, xi, mh, mp)
% fsapp
%
% Aproksymacja danych przy pomocy szeregu Fouriera.
%
%     yi = fsapp(x, y, xi, mh, mp)
%
% Dane:
%
%     x -- wektor odciętych
%     y -- wektor rzędnych
%     xi -- wektor odciętych dla których mają być obliczone wartości yi
%     mh -- ilość harmonicznych (5 oznacza że liczone będą sin(5*x) itd.)
%     mp -- składniki wielomianowe (0 nie, 1 tylko stała, 2 liniowy itd.)
%
% Wyniki:
%
%     yi -- wektor z wartościami obliczonymi z szeregu Fouriera
%     p -- współczynniki wielomianu  $p(0) + p(1) * x^2 + \dots$ 
%     a -- współczynniki przy sinusach
%     b -- współczynniki przy cosinusach
%
% 2022, dr Sławomir Marczyński

x = x(:);
y = y(:);
s = size(xi);
xi = xi(:);
```

```

if length(x) ~= length(y)
    error 'wektory x i y mają różne długości'
end

n = length(x);
ni = length(xi);

if nargin < 5
    mp = 1;
end

if nargin < 4
    mh = fix(n / 4);
end

minx = min(x);
maxx = max(x);

% Przeskalowanie odciętych do standardowego zakresu
x = 2*pi * (x - minx) / (maxx - minx);
xi = 2*pi * (xi - minx) / (maxx - minx);

% Utworzenie macierzy W
W = create_W(x, mh, mp);

% Rozwiązanie równania
q = W \ y;

% Utworzenie macierzy Wi
Wi = create_W(xi, mh, mp);

% Obliczenie wartości aproksymowanych
yi = Wi * q;
if s(1) == 1
    yi = yi.';
end

if nargin > 1
    p = q(1:mp);
    a = q((mp+1):(mp+mh));
    b = q((mp+mh+1):end);
end

end

function W = create_W(x, mh, mp)
    n = length(x);
    W = zeros(n, mp + 2 * mh);
    for k = 1 : mp
        W(:, k) = x(:) .^ (k-1);
    end
    for k = 1:mh
        W(:, k + mp) = sin(k * x(:));
        W(:, k + mp + mh) = cos(k * x(:));
    end
end
end

```